

MÙA THU TRONG TÌNH CA VIỆT NAM

Việt Hải Phạm Chung

"Hằng năm cứ vào cuối thu, lá ngoài đường rụng nhiều và trên không có những đám mây bàng bạc, lòng tôi lại nao nức những kỷ niệm hoang mang của buổi tựu trường... Buổi sáng mai hôm ấy, một buổi mai đầy sương thu và đầy giá lạnh. Mẹ tôi âu yếm nắm tay tôi dẫn đi trên con đường làng dài và hẹp. Con đường này tôi đã quen đi lại lắm lần, nhưng lần này tự nhiên tôi thấy lạ. Cảnh vật chung quanh tôi đều thay đổi, vì chính lòng tôi đang có sự thay đổi lớn: Hôm Nay Tôi Đi Học..." Tôi còn nhớ mãi bài "Tôi đi học" của nhà văn Thanh Tịnh hồi mới lên trung học đệ nhất cấp. Do đó mùa thu vẫn là đề tài được bàn tán muôn thủa bởi những nhà văn, nhà thơ hay những nhạc sĩ trong kho tàng văn chương hay âm nhạc Việt Nam. Người ta ca tụng mùa thu, bởi cảnh mùa thu được dàn dựng trong những tác phẩm của họ như những không gian lá vàng rơi hay những chia ly buồn bã. Tôi yêu mùa thu từ bản chất, yêu cả những bản nhạc mùa thu. Trong khuôn khổ hạn hẹp của bài này, tôi cố gắng đưa ra một số bài tiêu biểu của những nhạc sĩ đã sáng tác những tác phẩm về mùa thu. Tôi vốn thích bản thu ca tiền chiến của nhạc sĩ Đoàn Chuẩn - Từ Linh. Cuối thập niên 50 khi tôi còn học tiểu học, thầy giáo của tôi di cư từ miền Bắc vào. Ông có một tâm hồn nhạc sĩ, chính ông đã để lại trong tôi một ấn tượng thật tuyệt vời của một mùa "Thu quyến rũ":

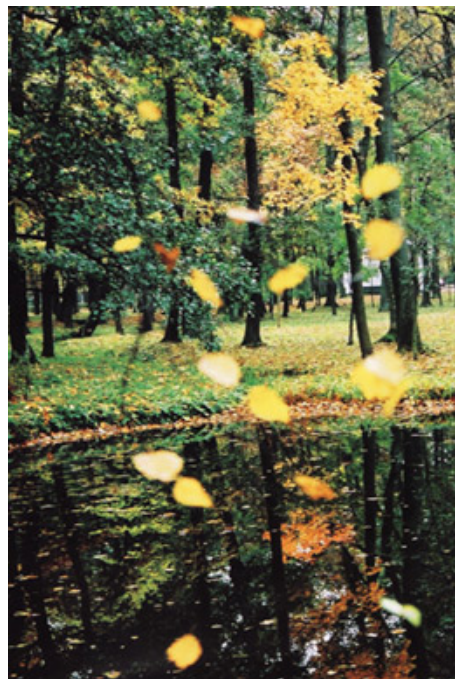
*"Anh mong chờ mùa thu
Trời đất kia ngả màu xanh lơ
Đàn bướm kia vui đùa trên muôn hoa
Bên những bông hồng đẹp xinh
Anh mong chờ mùa thu
Dịu thê nhân vào chốn thiên thai
Và cánh chim ngập ngừng không muốn bay
Mùa thu quyến rũ anh rồi ..."*

Trong bối cảnh buồn bã nhạc sĩ Trịnh Công Sơn đã nói về mùa thu của ông qua đi khi "Nhìn những mùa thu đi". Thu đi và để lại cho chúng ta những chia ly, những nuối tiếc sâu rói, những ý nghĩ riêng tư man mác trong tâm hồn:

*"Nhìn những mùa thu đi
Em nghe sầu lên trong nắng
Và lá rụng ngoài song
Nghe tên mình vào quên lãng
Nghe tháng ngày chết trong thu vàng ..."*

Khi người ta yêu nhau thì mọi thứ đều từ thiên, người ta sẽ cho nhau tất cả, từ những tháng ngày, những tặng phẩm quý báu, cho con tim, cho nhau kỷ niệm, ... với nhạc sĩ Ngô Thụy Miên, ông cho người tình cả một bầu trời mùa thu tuyệt vời về nhạc và lời ca. Bài "Mùa thu cho em" được ra đời năm 67. Chính bài ca này đã đánh thức tôi những cái đáng yêu của một mùa thu tình ái:

*"Em có nghe mùa thu mưa giăng lá đỏ
Em có nghe nai vàng hát khúc yêu đương
Và em có nghe khi mùa thu tới
Mang ái ân mang tình yêu tới
Em có nghe, nghe hồn thu nói
Mình yêu nhau nhé ..."*

Mùa thu là mùa của nỗi buồn, của chia tay, của những mối tình dang dở. Ở tuổi còn đi học, những nam sinh vẫn có những kỷ niệm đến đứng ngẩn Ngơ ở cổng trường con gái như những cửa trường Gia Long, Nguyễn Bá Tòng, Sương Nguyệt Ánh hay Trưng Vương. Để rồi "Em tan trường về, mưa bay mờ mờ, anh trao vội vàng chùm hoa mới nở, ép vào cuốn vở". Người con gái như đóa hoa hồng, hoa pensé, hoa mimosa hay hoa phượng hồng như môi em. Một nụ hôn đầu ngất ngây để rồi nhưng nhớ mãi mãi về sau. Mùa Hạ đến rồi mối tình chia ly vì lý do nào đó... Để rồi khi sang mùa thu, mùa tựu trường cô gái Trưng Vương nhìn lá vàng rơi ngoài đường Nguyễn Bình Khiêm, theo gió heo may vì vu để nhớ đến người bạn trai xưa với nụ hôn đầu nồng nàn. Nhà thơ nữ Nguyễn Thị Lệ Thanh đã sáng tác bài thơ "Trưng Vương, khung cửa mùa thu", và nhạc sĩ Nam Lộc đã soạn thành một ca khúc ghi dấu những mối tình nhẹ nhàng, nỗi băng khuâng, những xao xuyến của tuổi học trò:

*"Tim em chưa chưa nghe rung qua một lần!
Làn môi em chưa hôn ai cho thật gần
Tình trần mong manh như lá me xanh Ngơ ngác rơi nhanh
Thu giăng heo may che bóng cây lạnh này
Người cho em nghe câu nhớ thương từng ngày...
Người mang cho em quen môi hôn ngọt mềm
Tình cho tim em rung những đêm lạnh lùng...
Nắng vẫn vương nhẹ gót chân
Trưng Vương vắng xa anh rồi
Mùa thu đã qua một lần
Chợt nghe băng khuâng lá rơi đầy sân..."*

Mùa thu của những tình tự yêu đương, đã lôi cuốn người nhạc sĩ đã dùng bối cảnh thu ca như trong nhiều tác phẩm của ông về mùa thu, Phạm Anh Dũng đã tâm sự những nồng nàn, những cụm từ truyền cảm của ông qua bài "Gọi mùa thu mơ":

*"Anh gọi mùa thu mơ
Một sớm thu sương mờ
Nai vàng đập trên lá
Bước từng bước xa xa...
Anh gọi mùa thu mơ
Trời sớm sông không bờ
Lá vàng rơi lác đác
Dịu dàng con gió bay
Anh hẹn mùa thu sang..."*

Mùa thu để chúng ta ru người tình. Khi mùa thu tới người nhạc sĩ hát khúc thu ca để dịu người yêu vào giấc điệp bình yên, Đức Huy đã ru người tình của mùa thu như sau:

*"Hôm mùa thu gió hát bài ca cũ
Mùa thu lá vàng bay
Anh ru em ngủ"*

*Bài ca dao ta vẫn hát khúc ầu thơ
Nắng vàng ảm suối nước dết mây thu
Ngập ngừng trôi giấc mơ
Anh ru em ngủ
Đài con mê thương yêu ấy
Những ngày còn ái ân..."*

Còn mùa thu của Từ Công Phụng thì như thế nào? Ông ru người yêu về với mùa thu dịu dàng, du dương với những lời ru nhẹ nhàng, đầu yêu của mây ngàn bay, hãy nghe bài "Mùa thu mây ngàn":

*"Buồn vương mây ngàn giăng khắp lối
Mùa thu bơ vơ đến bên trời
Ru tóc em suối nguồn
Gọi hồn trong gió thu buồn
Ngày mai chúng mình xa nhau rồi
Cầm tay em nhìn sao không nói ..."*

Tuần rồi tôi tình cờ được nghe bài "Dáng thu", người nhạc sĩ đã âu yếm so sánh vẻ đẹp kiều diễm, đài các của mùa thu như người thiếu nữ trong những dòng nhạc thu ca . Nhật Vũ đã dìu người tình qua vũ điệu Tango:

*"Dáng thu vui buồn như thương nhớ ai
Dáng thu về đây mùa thu ơi ai có hay
Ta vẫn ngắm mây trời
Thương về tóc buông lơ lửng
Thương nhớ mãi nụ cười
Bờ môi xinh như mộng
Từ ngày em đi
Đã bao lần thu về rồi?"*

Lại một tình cờ khác tôi lắng nghe tiếng đàn của một người nhạc sĩ Mai Đức Vinh bên phương trời Canada, ông cho chúng ta nghe một bản tình ca quyến luyến và nhiều vương vấn của người thiếu nữ trong giấc mơ thu của ông "Thu về hôm nao", thơ Phạm Anh Dũng:

*".....Này em nhé mắt nâu qua rừng thu
Trong bóng thời gian nhà tiếng sương mù
Chiều rơi lá chín thương em hương lụa
Anh nhặt thu về xây tím áng thơ
Chiều sao hoang vắng vàng phai sắc lá
Anh viết tình thu trên môi em thôi ."*

Một chiều thu đến để rồi Phan Bá Chúc đã làm thơ, đã phổ nhạc từ khung trời yêu thương Đà Lạt qua ca khúc thật trữ tình và đáng yêu, "Tôi có em chiều thu":

*"Chiều phai mây trắng trôi
Trôi qua dòng đời muôn phiên
Chiều nay tôi thấy em gọi nắng lên
Chiều thu tôi em tôi em như một tình cờ vừa đến
Bàn chân em e thẹn, bàn tay em thơ dại
Vội vàng con chim bé vỗ cánh bay lên cao
Đời cho tôi có em trong một chiều không mong đợi
Đời cho tôi có em trong thu về hương tình tới
Bàn tay thôi e thẹn, bàn chân thôi thơ dại
Chiều nay con chim én lú lo thương đời"*

Mùa thu 75 đã làm bao nhiêu con tim điêu đứng, Ngô Thụy Miên khi ra xứ ngời đã chia sẻ tâm tư của ông qua bài "Thu Sài Gòn" như sau:

*"Em hỏi anh mùa thu Sài Gòn
Nắng còn vương vương trên hàng phố vắng
Em hỏi anh mùa thu Sài Gòn
Nước mắt bây giờ có như mưa tuôn..."*

Từ miền trung nam nước Mỹ, nhạc sĩ Đỗ Duy Thụy đã bộc lộ tâm sự của ông khi mùa thu về tại Houston với những nhung nhớ mùa chia ly của tình yêu trong bài "Thu vàng nỗi nhớ":

*"Theo bước chân em đi thu vàng
Tình ơi sao đến muộn màng
Nỗi nhớ mang theo cung đàn
Buồn vương trên bao tháng năm
Đời một rừng thu hoang vắng
Mơ em là nắng xuân sang
Hồn anh mộng cũ chưa tan
Tình theo lá thu vàng"*

Trong nỗi khắc khoải khôn nguôi, nhạc sĩ Ngô Thụy Miên đã tưởng nhớ đến mùa thu năm cũ khi nhìn về người tình. Cũng vì mùa thu năm cũ vui đầy nhưng nhớ, Ngô Thụy Miên âu yếm nhìn vào ánh mắt người tình với bài "Thu trong mắt em":

*"Rồi một mùa thu tới cho mắt em buồn trong nắng
Màu tình hôn tác rớt ru má em hồng say đắm ...
Ô hay mùa Thu lại về cho mình giăng hện hò
Gọi tên nhau khi chiều đến
Mây Thu vẩn vương đan ngập lối đi
Ái ân theo hồn vút cao Vết mơ tình xóa tay mềm..."*

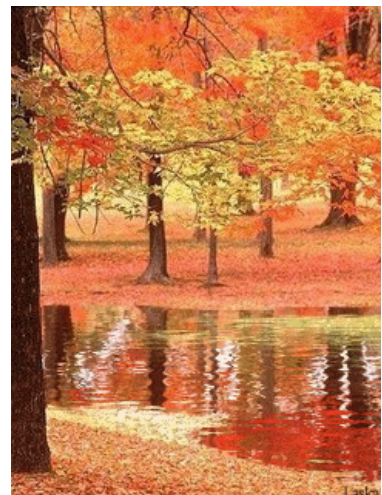

Nếu mùa thu được dùng như biểu tượng của sự ra đi hay sự chia ly để rồi dứt khoát một cuộc tình buồn nào nề nào đó. Trong bối cảnh buồn của mùa thu ở vườn Luxemburg với ngập xác lá vàng rơi. Nhạc sĩ Pha.m Trọng Cầu đã viết bài "Mùa thu không trở lại" để nói lên nỗi sầu tan tác của ông:

*"Em ra đi mùa thu, mùa thu không trở lại
Em ra đi mùa thu, sương mờ giăng âm u
Em ra đi mùa thu, mùa thu không còn nữa
Đêm lá mùa thu, đo sầu ngập tim tôi..."*

Cũng như sự chia ly từ mùa thu dang dở, người yêu sẽ tìm quên lãng mùa thu sầu úa vì tình đã chết trong lòng khi niềm cô đơn chợt đến mà nhạc sĩ Nam Lộc ghi nhận qua bài "Anh đã quên mùa thu":

*"Bây giờ là mùa thu
Chiều vắng khói sương mù
Hàng cây khô sầu úa
Hầu hết đứng trong mưa
Mưa như lệ tình xưa
Lệ thấm mãi cho vữa
Lệ thương hoa phượng rữa
Em có nghe mùa thu ..."*

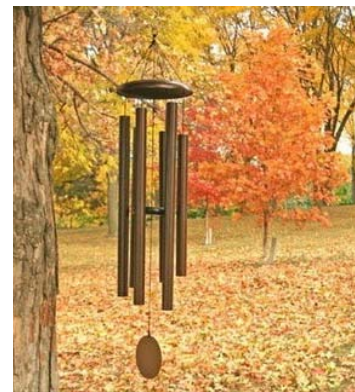
Mùa thu về với khung trời Paris của Cung Trầm Tử, nhà thơ này đã kể về chuyện tình mùa thu với nàng kiều nữ tóc nâu người địa phương bên vườn Luxemburg. Bài thơ "Mùa thu Paris" được nhạc sĩ Phạm Duy phổ thành một nhạc phẩm đã đi vào dĩ vãng của Saigon một thời xa xưa:

*" Mùa thu Paris, trời buốt ra đi
 Hẹn em quán nhỏ, hẹn em quán nhỏ
 Rượu rưng rưng ly đồ tràn trề ...
 Mùa thu âm thầm bên vườn Lục Xâm
 Ngồi quen ghé đá, ngồi quen ghé đá
 Không em buốt giá từ tâm
 Mùa thu nơi đâu, người em mắt nâu
 Tóc vàng sợi nhỏ, tóc vàng sợi nhỏ
 Chờ mong em chín đỏ trái sầu..."*

Từ một phương trời nào đó Phạm Anh Dũng âu yếm thì thầm với người em gái mắt nâu của mình bằng những lời yêu dấu để thăm chừng khi nào mùa thu của tình yêu thực sự đến. Nếu Phạm Trọng Cầu hay Trịnh Công Sơn nhìn mùa thu đi với nỗi niềm tiêu cực thì tương phản thì Phạm Anh Dũng lại nhìn mùa thu ở khía cạnh tích cực. Nào chúng ta hãy nghe lời hát của Phạm Anh Dũng qua bài "Mùa thu về chưa em nhỉ":

*" Này yêu dấu, mùa thu về chưa nhỉ
 Gọi mây trôi em thả tóc bay đi
 Hạt long lanh rơi nhạt lá thay màu
 Tinh xanh biếc, xanh màu đôi mắt nâu ...
 Này yêu dấu, mùa thu về lá đỏ
 Dòng sông xanh trôi về mãi xa xôi
 Màu quan san loang nhạt tím khung trời
 Chiều thu vàng mình anh với em..."*

Trong một buổi chiều thu lá úa vàng rơi, tôi nhâm nhi ly cà phê của mùa thu vàng trong một cửa tiệm café Starbucks tại Boston, lòng bỗng băng khuâng lên nỗi nhớ nhà, những rộn rã vì nhớ Givral hay La Pagode của Saigon năm xưa. Trong khung cảnh mùa thu dù là Boston, Paris hay Toronto, trong tôi mùa thu vàng của nhạc sĩ Cung Tiến vẫn đẹp đẽ hơn với lời thơ và ý nhạc. Nhịp điệu Valse vui tươi với lòng bồi hồi khi lang thang trên đường phố Nguyễn Bình Khiêm hay Gia Long hoặc Lê Thánh Tôn gần nhà tôi ở với những chiếc lá vàng rơi đã làm xao xuyến tâm hồn:

*" Một mình đi lang thang trên đường,
 Hông hôn xuông, chiều thắm muôn hương
 Chiều hôm qua mình tôi băng khuâng
 Có mùa thu về, tơ vàng vương vương...
 Chiều hôm qua lang thang trên đường
 Nhớ nhớ, buồn buồn với chân chường
 Chiều hôm nay trời nhiều mây vương
 Có mùa thu vàng bao nhiêu là hương"*

Mùa thu về người nhạc sĩ thiếu vắng bóng hình người yêu, trong mùa thu hôn mê của nỗi niềm cô đơn, Ngô Thụy Miên đã sáng tác bài "Chiều nay không có em" vào năm 1965 như sau:

*"Chiều nay mình lang thang trên phố dài
Không có em ai chung bước đôi nhau giãn hồn
Không có em đường xưa giăng mắt mây trời
Chiều nào hai đứa chung đôi
Lặng nhìn mùa thu lá rơi ..."*

*"Rồi mai mình em thôi trên phố người
Sao mắt nhưng không nuôi tiếc khát khao đợi chờ
Không có em còn ai thương lá thu bay
Còn ai vương vấn con say
Đời gian đôi cô đơn mình ta."*

Trong cái tâm tình bơ vơ về mùa thu chia ly, những nỗi cơ đ ỡn buồn tẻ của tâm hồn đã tạo ra bản nhạc "Thu bơ vơ" buồn man mác tâm tư, thơ của thi sĩ Võ Mỹ Ngọc, nhạc Mai Đức Vinh:

*"Hàng cây trơ nhánh bơ vơ cuối mùa
Nàng thu giãn chỉ lá rơi đầy sân
Sầu dâng đơn côi năm tháng phai tàn
Héo may gió thu se lạnh
Nghe tâm hồn thương nhớ xa xăm
Rừng thu thay lá công viên ghé buồn
Chờ ai về ngang ghé thăm nghi chân
Quạnh hiu mây bay giăng xám con đường
Nơi đây đêm bao thu vàng
Quê nhà xa cách đại đ ờng..."*

Vũ Đức Sao Biển góp mặt vào vườn thơ nhạc mùa thu qua bài "Thu hát cho người". Lời nhạc lắng lơ với người tình mùa thu của ông, rồi nỗi thống trách khi nàng bỏ ra đi . "Thu hát cho người" như là một khúc ca buồn thảm:

*"Giòng thu nào đưa người tình đi biệt
Mùa thu nào đưa người về thăm bến xưa....
Ta vẫn chờ em dưới góc sim già đá
Đề hái dâng người một đóa d ằm trong tư...
Giữa thu vàng bên đôi sim trái chín
Một mình ta khác tuổi thơ rơi
Thời gian nào trôi bênh bồng trên thân phận người
Biệt ly nào không muộn phiền trên đầu môi
Màu vàng lên, biêng biếc ánh chiều rơi
Nhạc hồi mong ta hát vì xa người
Thu hát cho người, thu hát cho người, người yêu...
oi"*

Trong đầu thập niên 70, người ta không thể quên một bản nhạc tình thu bất hủ của nhạc sĩ Phạm Duy, phổ từ thơ của thi hào Guillaume Apollinaire. Bài "Mùa thu chết" đã ray rứt nói lên những

thương nhớ khôn nguôi của một mùa thu tàn úa, những ai ôn tiếc thương của người tình vẫn mẫn
nồng chờ đợi sự trở lại của mùa thu yêu đương có nhau ...

*"... Tôi ngắt đi một cụm hoa thạch thảo
Em nhớ cho: Mùa thu đã chết rồi
Ôi ngát hương thời gian mùi thạch thảo
Em nhớ cho rằng ta vẫn chờ em
Vẫn chờ em, vẫn chờ em, vẫn chờ
Vẫn chờ... đợi em."*

Thi sĩ lừng danh Paul Verlaine của Pháp Quốc đã mang nỗi xúc động bồi
hồi khi diễn tả bài thơ mùa thu của ông qua bài "Chansons D'automne"
như sau:

*" Les sanglots longs
Des violons
De l'automne
Blessent mon cœur
D'une lueur monotone
Tout suffocant
Et blême, quand
Sonne l'heure
Je me souviens
Des jours anciens
Et je pleure..."*

Bài thơ này được nhạc sĩ Phạm Duy phổ nhạc lời Việt mang tên "Thu ca điệu ru đơn":

*" Mùa thu nước nở ơ ơ
Tiếng thở ơ ơ dài
Tiếng ỹ cầm, buồn ơi mùa thu ơi!
Lòng ta khốn khổ ơ ơ
Vời môi ỹ ỹ y mồn
Tiếng thu buồn, buồn ơi điệu ru đơn
Nghẹn ngào tê tái, nghẹn ngào tê tái
Khi giờ điểm, ta ngồi ta nhớ
Những ngày nào xưa
Những ngày nào xưa, và ta khóc lóc
Và ta khóc lóc ..."*

Nước mắt đã rơi khi mùa thu về vì mùa thu buồn bã, khi hàng cây trút lá nghĩa trang đìu hiu, Phạm
Duy đã mơ tả một mùa thu đầy nước mắt trong cơn mưa thu... của bài "Nước mắt mùa thu":

*" Nước mắt mùa thu khóc ai trong chiều
Hàng cây trút lá nghĩa trang đìu hiu*

*Từng chiếc, từng chiếc lẹ khô vàng héo
Buồn thương từng kiếp nằm trong mộ héo tên người đời quên
Nước mắt mùa thu khóc than trên miền
Nước mắt mùa thu khóc trong đêm dài
Mùa thu chơi vơi tiếng mưa buồn rơi..."*

Mùa thu với mưa rơi buồn hiu hắt, giọt nước mắt rơi như giọt mưa sầu nhân thế. Ơi, hồn thu đến để gieo bao nỗi buồn như trong bài "Giọt mưa thu" của nhạc sĩ Đặng Thế Phong:

*" Ngoài hiên giọt mưa thu thánh thót rơi
Trời lằng u buồn mây hắt hiu ngừng trôi
Nghe gió thoảng mơ hồ trong mưa thu
Ai khóc ai than hờ!
Hồn thu tới nơi đây gieo buồn lây
Lòng vắng muôn bề không liếp che gió về
Ai nức nở thương đời
Chân buông mau dương thế bao la sầu..."*

Giọt mưa thu không hẳn chỉ biểu hiện trong thơ mùa thu của Đặng Thế Phong hay Phạm Duy, mà nó còn được nhạc sĩ Lê Quang diễn tả qua bài "Mùa thu dưới mưa"... thu về dưới mưa để nhớ em những nụ hôn đầu và thấp thoáng bóng em đi khi chiều nhạt phai:

*".... Một mùa thu anh đứng trong mưa
Chờ em lá rơi vàng đầy sân
Và thời gian như cũng trôi theo mùa thu
Bóng chim cây về đâu
Có nức tiếc những nụ hôn đầu giờ phai
Bóng dĩ vãng như rơi cuối chiều mùa thu
Nhớ em mùa thu dưới mưa
Nhớ em mùa thu dưới mưa
Gió cuối chôn xa bước chân em chiều phai
Lấp khuất nỗi đau những muộn phiền chôn dấu
Thấp thoáng bóng xa vết thương đau thời gian
Nắng tắt cuối phố chiếc lá có ngậm ngùi..."*

Mùa thu của Lê Quang với vết thương lòng khi em ra đi, còn tro vơ chiếc lá ngậm ngùi. Nhạc sĩ Phạm Mạnh Cương nối tiếp với khúc hát bơ vơ khi mùa thu thiếu vắng em, để rồi cỏ hoa xanh xao chết từ bao giờ và để lá vàng rụng rơi dằng sầu lòng này em có hay? Chúng ta hãy nghe bài "Mùa thu không em":

*"Mùa thu không em anh buồn một mình
Cỏ hoa xanh xao chết từ ngày nào
Mùa thu không em ừing thu mộng mênh*

*Lá vàng rụng sàu em có hay đâu....
Mùa thu không em giá buốt tim anh
Tình yêu mong manh mây trời nương cánh
Mùa thu không em, mùa thu không em
Núi đồi ngã bóng chiều hắt hiu...."*

Mùa thu là mùa của sự đổi thay, của những chuyển mình trong thiên nhiên, sự thay đổi thiên nhiên đó nhiều khi rất gần gũi với sự thay đổi của con người. Nữ nhạc sĩ Nguyễn Linh Chi đã phổ bài thơ "Dạ khúc mùa thu" của thi sĩ Phạm Ngọc thành một nhạc phẩm nói lên những tâm trạng của người thi sĩ đa cảm này về mùa thu, bài hát sáng tác theo thể điệu boston, mang âm hưởng của nét nhạc du dương, buồn vui vợi tâm tư:

*"Mùa thu chiếc lá chuyển mình
Trơ những nhánh sưng
Vật nằng cuối chạy quanh dây phố
Tiếng thở dài, chiều nghiêng mình,
Tiếng thở dài tôi...
Ánh trăng thu quần quai,
Không thoát khỏi
Cái sưng màu nhiệm
Nửa bên này nhớ nửa bên kia
Chón hư vơ ai ngồi xoa tóc
Đêm loài nai lạc cả lối về..."*

Nếu dưới rừng thu có những con nai lạc lối trong nỗi nhớ băng khuâng tìm đến với nhau, thì trên không trung cũng có những vì sao lạc lối khi tìm kiếm lẫn nhau như "Hai vì sao lạc", một bản tình ca mùa thu rất trữ tình do nhạc sĩ Anh Việt Thu sáng tác:

*"Người về, một mùa thu gió heo may
Về đâu có nhớ chăng những vì sao long lanh
Đưa tiễn người đêm không trăng
Nói sao nên lời, lòng buồn như chiều rơi...
Người về, người về đâu nhớ ta chăng?
Người đi mỗi lá thu vàng rơi làm ta băng khuâng
Như ánh mây chiều lam trong sưng
Bước đi âm thầm lòng buồn như chiều rơi
Nghe chăng thu ơi để lá rơi chỉ hời
Ợi lòng thương nhớ ai nhiều..."*

Riêng với mùa thu của Văn Phụng có sưng thu giảng phủ một không gian tĩnh mịch, lãng mạn theo thể điệu valse chậm, có nàng, có chàng, từ đồi núi xuống dưới biển khơi trong bài "Sưng thu":

*"Sưng thu xuống rồi
Trên núi đồi dưới biển khơi
Sưng thu trắng ngần đang xuống dần
Khắp trần gian mơ hồ sưng xuống rồi
Trên mắt người ướt làn môi*

*Mơ màng trên áo chàng
Vương tóc nàng sương thấm tràn ...
Âm thầm riêng ta vẫn mơ...
Thâm ta vẫn còn mơ"*

Mùa thu của Trường Sa không có sương thu như mùa thu của Văn Phụng, nhưng lại có mây mù và mưa nhiều ..., mưa rơi êm đềm của một cuộc tình gắn bó, nhưng nhớ về mưa thu. Trường Sa đã tả ý tưởng của ông trong bài "Mùa thu trong mưa":

*"... Gọi mùa thu quên lãng
Vào tiếng mưa rơi êm đềm
Trời còn mưa ướt thêm
Biết lấy ai chia hờn tủi
Trời mưa thu lấm mây
Còn bước em đi quên về
Vòng tay ôm lẻ loi
Cho mình còn mãi thương nhau...
Chuyện ngày xưa biết sao
Mỗi cánh chim bay phương nào
Còn ngày xuân ấm êm
Cho mình gọi tiếng yêu em."*

Mùa thu không dứt tiếng mưa rơi vào mùa thu của thi sĩ Như Nguyên, và cũng là nhạc sĩ Vũ Thư Nguyên. Chuyện tình thu của ông cũng không kém phần mộng mơ và lãng mạn trong bài "Thu Đã Về":

*"... Thu, Thu đã về rồi em gái yêu
Nhật chiếc lá vàng
Anh nghe tình chớm vòm mơ
Mây giăng giăng trên cành nhỏ
Thần thờ nghe lá đổ...
Nghe gió lùa ... Nghe mong chờ người mắt nai
Thu đã về rồi em có thấy
Mưa đầu mùa mưa ướt cả hồn ai
Mưa rơi rơi mưa hiu hắt đêm dài
Thu đã về rồi để ai thương nhớ ai?"*

Mùa thu vẫn mưa, không những trong bối cảnh ở Việt Nam của nhiều nhạc sĩ, mà còn mưa cả một khung trời Paris của Phạm Ngọc và Vũ Hữu Toàn qua bài "Mưa Paris - Mùa thu của tôi", thơ Phạm Ngọc, nhạc Vũ Hữu Toàn. Bài hát đưa ta viếng kính đô Paris trong cơn mưa thu, giòng nước mưa đã trôi theo con sông Seine u buồn vào mùa thu của Phạm Ngọc:

*"Paris buồn giữa trời thu
Cơn mưa ùa theo hơi thở
Tiếng đàn cùng tiếng gió
Thở dài thành những cơn mưa
Em là mùa thu của tôi
Chẳng đợi chờ sao lai đến
Cũng đành một lần lỗi hẹn
Sông Seine buồn quá xa xôi..."*

Nếu như Phạm Ngọc, Cung Trầm Tưởng và Phạm Trọng Cầu đem chúng ta vào mùa thu Paris của phương Tây thì ngược lại nhạc sĩ Hoàng Thi Thơ đưa chúng ta trở lại phương Đông với xứ hoa anh đào, có kiều nữ geisha trong áo kimono cổ truyền của đất Phù Tang qua bài "Mùa thu Đông Kinh":

*"Lạc trong Đông Kinh
Vừa khi mùa thu gieo thương nhớ
Làm tôi ngơ ngẩn nhìn qua hồn thơ
Chiếc áo buồn kimono
Đôi thiên nga trong hồ
Cô geisha trên bờ
Thiệt tha trong mong chờ...
Mùa thu Đông Kinh
Gọi đôi hình bóng trong giây phút
Chờ trong bước đi tìm tâm tình nhau
Bước đi tìm duyên ngày sau
Trong tiếng hát mơ màng
Trong ánh nắng ngõ ngang
Xao xuyên lá thu vàng."*

Chúng ta đã nhắc đến mùa Thu Paris, những lá vàng ở vườn Lục Sâm Bảo, hay là mùa thu ở Đông Kinh, làm chúng ta liên tưởng đến mùa Thu ở quê hương. Không có nhiều nhạc sĩ nhắc đến mùa thu Sài Gòn, Sài Gòn thân yêu chỉ có hai mùa mưa nắng. Cái nắng chói chang của Sài Gòn đã làm nhà thơ Nguyễn Sa nghĩ đến người em gái mặc áo lụa Hà Đông "nắng Saigòn, anh đi mà chột mát. Bởi vì em mặc áo lụa Hà Đông". Cũng có nhiều nhạc sĩ thường nhắc đến ngày mưa dài ở Sài Gòn – tưởng chừng như bất tận. Nhưng mùa Thu ở Hà Nội đã là đề tài của biết bao nhà thơ, nhà văn, họa sĩ, nói chung là những nghệ sĩ đã kể nhau nghe về Hà Nội trong ký ức, như một Hà Nội của Mai Thảo, rồi một Hà Nội của họa sĩ Bùi Xuân Phái và một Hà Nội của Trịnh Công Sơn,... Hà Nội là mùa Thu, và mùa thu là Hà Nội: "Hà Nội mùa thu"

*"Cây com nguội vàng,
Cây bàng lá đỏ
Năm kề bên nhau, phố xưa nhà cổ
Mái ngói thâm sâu
Hà Nội mùa thu, mùa thu Hà Nội
Mùa hoa sữa về thơm từng ngọn gió
Mùa cỏm xanh về, thơm làn tay nhỏ..."*

Hà Nội với những phố Cổ ngày cuối thu, buổi chiều sương phủ, đi lang thang ngòai phố, mùi hoa Sữa lãng đãng trong gió thoảng làm chúng ta không quên được mùa thu Hà Nội. Hà Nội, cuối thu, trời se se lạnh, ngày xưa các cô gái Hà Thành mặc áo nhung, cổ quàng khăn voan tím đã làm trái tim bao chàng trai rung động. Như khi một "tiểu thư Hà Nội" nhớ người yêu ở phương xa, đã đi lang thang trong phố Cổ, đã ra Hồ Gươm, soi bóng mình, soi tương lai của mình và nước mắt của nàng lăn xuống như những hạt mưa bụi như mưa phùn như trong một bài thơ của Phạm Chung do nhạc sĩ Phạm Anh Dũng phổ thành ca khúc "Mùa Xuân ngòai song cửa":

*"Có phải mùa thu đã qua
Em lang thang qua phố phường Hà Nội
Mặt hồ Gươm pha sương, em soi đời u tối
Mùa cỏm hồng không đợi
Em nhớ ai mà mưa bụi bay?..."*

"Mùa thu Đông Kinh" của Hoàng thi Thơ cho thấy hình ảnh của cô geisha mong chờ người lữ khách thì mùa thu của Lưu Trọng Lư cho thấy một hình ảnh vô cùng đẹp đẽ của người cô phụ Việt Nam trông ngóng kẻ chinh phu trở về từ một tiền tuyến xa xôi, cái hình ảnh tiêu biểu thật đáng yêu của bao người phụ nữ Việt Nam trong bất cứ cuộc chiến nào suốt dòng lịch sử của dân tộc. Bài "Tiếng Thu" được nhạc sĩ Lê Thương phổ nhạc với nhịp chậm 4/4, hợp âm Fa trưởng:

*"Em không nghe mùa thu
Dưới trăng mờ thốn thức
Em không nghe rạo rục
Hình ảnh kẻ chinh phu
Trong lòng người cô phụ...
Em không nghe rừng thu
Lá thu kêu xào xạc
Con nai vàng ngơ ngác
Đạp trên lá vàng khô."*

Ngồi ra, nhạc sĩ Phạm Duy cũng đã phổ bài thơ này theo hợp âm Sol trưởng. Mỗi bài mang một sắc thái hay riêng, một vẻ đặc thù riêng. Trong nỗi cô đơn của mùa thu trăng khuyết, thi sĩ Du Tử Lê đã thổ lộ tâm tình của ông về mùa thu qua "Thu Khúc Một" được nhạc sĩ Võ Tá Hân phổ thành nhạc như sau:

*"Trăng khuyết, như đời tôi
Cũng trôi một kiếp người
Em về, khuya có vui
Đầy hồn tôi mưa bụi
Tôi về, khuya thiếu... tôi
Nhớ người môi tháng tám
Gió ngát, như lòng tôi
Chiều thu, im tiếng rồi...
Tôi ở đây đêm qua
Mệnh mỏng hồn nghĩa địa
Trăng khuyết như tình tôi
Còn nhau không cuối đời ..."*

Trong kỷ niệm tình yêu và mùa thu, thi sĩ Phạm Văn Vui đã viết thành lời cho bản nhạc "Tình yêu như chiếc lá". Bản nhạc này do nhạc sĩ Trần Quang Hải sáng tác. Khi tình yêu của thửa ban đầu như là chiếc lá màu xanh tuổi nhỏ, theo dòng thời gian chiếc lá ngả vàng của mùa thu cho những duyên cố bể bèo và mang theo một mối tình lỡ làng khi lá rơi xuống từ cành cây nghiệt ngã:

*"Tình yêu như chiếc lá
Phai sắc khi mùa thu vừa chớm
Nào ai hay ai biết
Duyên có sao thu bẽ bàng
Tình yêu có lỡ làng
Tựa như chiếc lá thu vàng
Còn vương vẩn trên cành cây
Chực rơi theo gió vô tình..."*

Mùa thu của Lam Phương mang nhiều sức sống, nhiều năng động của sự trẻ trung, vui tươi và yêu đời ... Mùa thu, trong nét nhạc của Lam Phương, hơn hờ quay cuồng theo nhịp điệu bebop của "Mùa thu yêu đương":

*"Anh muốn đôi ta mãi như người tình
Vui đời hẹn hò
Khi trên giòng suối, khi trên lưng đồi
Nửa đêm thanh vắng, đu đến công viên
Đôi trẻ lạc lối, trên xác lá vàng
Mùa thu yêu đương đường vào Paris có lắm nụ hồng
Có tiếng thì thầm
Nhưng anh chẳng cần, mình sống cho nhau
Vượt lòng đại dương, mình gặp lại đây
Sau cơn khát dài, thương nhớ bao ngày
Tình yêu trong tay..."*

Trong cái không gian xung quanh chúng ta khi mà mọi vận chuyển của luật vũ trụ là cuộc sống có sinh và có mất, có mùa xuân và có mùa thu, có lá xanh và có lá vàng, có tình yêu và mất tình yêu,... Trong cái triết lý của cuộc đời vô thường, phù du, sắc không, không sắc, Phạm Anh Dũng đã mô tả kiếp nhân sinh như sắc không trong nhạc phẩm "Tình là hư không" mà tôi tạm kết bài viết này về "Mùa thu trong tình ca Việt Nam":

*Chiều thu mưa vẫn rơi
Nhạc thu ru nắng phai, nhạt nhòa cuối trời
Rồi em theo gió bay
Tình em như bóng mây
Tình anh như núi sông
Tình em như bóng mây ...
Chiều thu mây trắng bay
Chiều thu mây trắng bay
Ngàn thu mây vẫn bay,
Dù mộng không đầy
Mùa thu con gió không lay
Hồn thu đưa lá bay
Tình ta như sắc không, tình là hư không."*

Cuối cùng của bất cứ cuộc tình nào trên thế gian cũng sẽ theo luật của tạo hóa, của vũ trụ sẽ tan biến vào hư không, một cõi hư vô ... để chỉ còn lại những bài thu ca bất tử của một thời để yêu và một thời để nhớ. Chắc hẳn rằng bài viết này còn nhiều thiếu sót, nhưng với nỗi niềm yêu mùa thu, yêu thơ nhạc Việt Nam, tôi có một ước mong gói ghém những nhạc phẩm đã rung động tâm hồn và xao xuyến con tim khi mùa thu về. Tôi chân thành cảm tạ các thi sĩ, các nhạc sĩ cho phép tôi mượn tác phẩm tim óc của họ để làm thành bài viết tổng hợp này.

Việt Hải Phạm Chung